

VỀ VIỆC THÀNH LẬP HỘI ĐỒNG THỐNG KÊ QUỐC GIA

*(Bài viết tham gia Hội thảo: “Hội thảo về Mô hình Hội đồng Thống kê Quốc gia tại Việt Nam”
do Tổng cục Thống kê tổ chức ngày 10/12/2013 tại Hà Nội)*

PGS. TS. Bùi Tất Thắng*

1. Đặt vấn đề

Theo đánh giá của các tổ chức quốc tế, Việt Nam có một Hệ thống Thống kê được tổ chức khá tốt. Hiện tại, Hệ thống này có mạng lưới hoàn chỉnh từ Trung ương đến địa phương (tỉnh/TP, huyện và cả xã/phường). Ở Trung ương, bên cạnh Tổng cục Thống kê (TCTK) có chức năng tổng hợp và công bố các số liệu thống kê chung quốc gia, còn có hệ thống thống kê các bộ/ngành, vừa cung cấp số liệu thống kê cho TCTK để công bố chung, vừa cung cấp dữ liệu cho hoạch định chính sách nội bộ của các bộ/ngành, và cung cấp thông tin chính thống của bộ/ngành mình cho xã hội. Nhìn về hình thức, mạng lưới tổ chức như vậy có thể xem như niềm mơ ước của không ít quốc gia.

Từ nhiều năm qua, nhờ có hệ thống này, công tác quản lý phát triển kinh tế - xã hội của Đảng và Nhà nước đã có được hệ thống dữ liệu thống kê cần thiết. Thống kê Việt Nam cũng có hệ thống các văn bản pháp luật khá hoàn chỉnh và gần đây, Chính phủ đã ban hành Chiến lược phát triển Thống kê giai đoạn 2011-2020 và tầm nhìn đến năm 2030. Về mức độ thành công và đóng góp của mạng lưới thống kê, có thể có nhiều ý kiến đánh giá khác nhau; nhưng nhìn tổng quát, Hệ thống Thống kê Việt Nam đã hoàn

thành xuất sắc nhiệm vụ chính trị của mình trong mỗi giai đoạn lịch sử nhất định.

Nhìn lại gần 30 năm đổi mới, đứng trước những yêu cầu mới của sự phát triển kinh tế - xã hội trong thời kỳ mới, có thể thấy một số đặc điểm đáng lưu ý của Hệ thống Thống kê Việt Nam như sau:

- Dư luận xã hội chung chưa thực sự hiểu một cách thống nhất về số liệu thống kê, gây ra những băn khoăn về nhận định tình hình phát triển kinh tế - xã hội đất nước và ảnh hưởng đến lòng tin đối với các giải pháp, chính sách. Tình hình này có thể có nhiều nguyên nhân:

+ Nguyên nhân có tính chuyên môn của khoa học thống kê: không phải ai cũng hiểu cách thức thu thập, tính toán; không phải ai cũng hiểu đúng bản chất kinh tế, xã hội mà các số liệu thống kê chuyển tải...

+ Nguyên nhân của việc thiếu tính phối hợp, chia sẻ thông tin thống kê giữa các cơ quan; của các cách hiểu khác nhau về cùng một tiêu chí... Một số trong những ví dụ điển hình về tình hình này là số liệu về lao động qua đào tạo, nợ công...

+ Nguyên nhân của những số liệu thiếu nhất quán, trong đó điển hình là mức độ khác

* Viện trưởng Viện Chiến lược phát triển

nhau quá xa giữa GDP (quốc gia) với GDP của các tỉnh/thành phố.

- Tình trạng thiếu hụt khá nhiều chỉ tiêu thống kê so với thông lệ quốc tế, nhất là các chỉ tiêu phản ánh chất lượng phát triển kinh tế - xã hội như TFP, năng suất lao động, ICOR...

- Tính thống nhất, nhất quán của các số liệu thống kê theo chuỗi thời gian còn hạn chế. Điều này gây không ít khó khăn cho các phân tích kinh tế, đặc biệt là những nghiên cứu cần rút ra xu hướng vận động trung và dài hạn.

- Một số hạn chế của bản thân Hệ thống tổ chức Thống kê hiện nay, trong đó có chế độ cung cấp, chia sẻ thông tin.

- V.v...

Tóm lại, để những vấn đề liên quan đến việc cải thiện số lượng, chất lượng số liệu thống kê và vấn đề tổ chức hệ thống, mạng lưới thống kê quốc gia đã được đề cập đến trong Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam, hiện đang được triển khai và cần có thời gian mới có thể đánh giá được. Trong số những giải pháp, có việc đề cập đến việc hình thành Hội đồng Thống kê Quốc gia.

II. Về việc thành lập Hội đồng Thống kê Quốc gia

Việc thành lập Hội đồng Thống kê Quốc gia, trước hết, nên được xem như một trong nhiều cách thức, công cụ về mặt tổ chức, nhằm khắc phục những mặt hạn chế của công tác thống kê hiện nay. Như trên đã nêu, một trong những nguyên nhân của những hạn chế của thống kê hiện nay là cách thức tổ chức Hệ thống Thống kê, dẫn đến xu hướng thiếu phối hợp, chia sẻ thông tin thống kê. Vì vậy, Hội đồng Thống kê Quốc gia là một giải pháp (về mặt tổ

chức) có chức năng khắc phục hạn chế này. Đồng thời, về dài hạn, một số vấn đề liên quan đến phương pháp, nội hàm, ý nghĩa, tính chất biểu đạt của các số liệu thống kê hiện còn chưa được hiểu một cách thống nhất, cũng cần đến vai trò của Hội đồng Thống kê Quốc gia – với vai trò như một cơ quan tư vấn chuyên môn, trọng tài... khi cần thiết. Hơn thế nữa, suy cho cùng, một phần đáng kể các mặt hạn chế của công tác thống kê chỉ được khắc phục một cách cơ bản khi có những đổi mới đủ mức cần thiết của cách thức tổ chức hệ thống thống kê quốc gia, phù hợp với điều kiện của kinh tế thị trường. Xét từ góc độ này, chúng tôi cho rằng, việc thành lập Hội đồng Thống kê Quốc gia ở thời điểm này là cần thiết.

Giả sử ý tưởng thành lập Hội đồng Thống kê Quốc gia được chấp nhận, thì có thể vẫn có những ý kiến khác nhau về tên gọi, thành phần, cơ chế hoạt động... của Hội đồng này. Về tên gọi, phù hợp với các nhiệm vụ và chức năng nêu trên, có lẽ tên gọi phù hợp hơn cả là “Hội đồng Thống kê Quốc gia”. Thành phần của Hội đồng nên gồm phần lớn là các nhà khoa học, các chuyên gia có uy tín; trong đó không phải chỉ là những chuyên gia thống kê, mà còn nên có những kinh tế gia, những nhà xã hội học... với tầm nhìn tổng thể, dài hạn, trong đó những thông tin thống kê là một bộ phận hữu cơ của những vấn đề kinh tế - xã hội mang tính chính thể, toàn cục. Về cơ chế vận hành của Hội đồng thì phức tạp hơn, nên giành nhiều thời gian để thảo luận. Các mô hình Hội đồng hiện có thì rất đa dạng. Có lẽ ở thời điểm hiện nay, cơ chế hoạt động của Hội đồng nên dựa trên một quy chế chặt chẽ, phân định trách nhiệm rõ ràng, nhưng lại không quá cứng nhắc. Hội đồng thiên về chức năng tư vấn, cho cả cơ quan quản lý lẫn một số vấn đề mang tính học thuật mà nhu cầu xã hội đòi hỏi./.